

GERNIKA'KO BATZAR-ETXEA (III): ARITZA

Antziñakoa bai, baiña ez dakigu noiztikoa dan bizkaitarrak Lege Zardun aritzari edo Gernika'ko zugatzari dautsoen itzaltasuna. Batzar uagusiak egin ziran beste zugatz batzuren azpian, beste leku batzutau be, baiña astiro-astiro toki eta zugatz oneik aitzu egitu dira eta bakarrik geratu jaku Andra Mari Zaarra'ren zin-eleizcaren ondoan dagoan aritza. Toki au antxiñatik da ezagutua.

JAUNAK ZUGAZPEAN (So el árbol).
Baikaia-ren jaunak Gernika'ko zugatzaren azpian egitu bear eben euren ziña, eta beste toki batzutan be bai eta ziña zan "Bizkai'ko lege zarra eta ekanduak aintzat artu eta beteko ebezala". Eta ori eginda gero baiño ez ziran artzeu Bizkai'ko benetako jaun lez.

1040n. urtean asita, urte orretan aitatzen da lenengoz gure Jaunerria, Bizkai'ko Jaunak Gaztela'ko kondeak ziran eta gaztelako erregearen menpean egozan eta Bizkai'ko lurra eucna dala esan eikeen Gaztela'ko erregeak ori nai ebelako. Gero Gaztela'koaren emaztea, Juana Manuel izenekoa, erentziz eldu zan Bizkai'ko andrea izatera eta onen semea eta ondorengoa (erederua) zan Juan jaunak Bizkai'ko Jaunaren izena artu eban eta au 1379n. urtean Gaztela'ko errege egin eben.

Onen ondoren Gaztela'ko erregeak Gernika'ko zugazpean egiten ebeu zina. Lenengo aitatzen dana XI Alfontso da (Bizkai'ko XIV) jauna. Baiña gauza ziurra da zugatza askoz antxiñagokoa dala.

Aurrera jarritu baiño len ezin itzi esan barik, jaun oneik Euskalerriari kalte aundia egin eutsoela, orrelan asi giñalako geure buru-jabetza galtzen eta orretan ekingo daualako, gaur arte, España'ko agintaritzak. Gogoratu Bergara'ko besarkadea, Lege Zarra kentzea eta abar.

Fernando Errege-Katolikua ziña egin oudoren (1476, 24n. Jauna), ez ziran erregeak Gernika'ra etorten, naikoa zan Lege Zarra onartzen dabela agiria izenpetzea eta agiri au aundikiro irakurten zan batzar Nagusian, Gernika'ko zugatzaren azpian.

LEGE ZARRAREN ZUGATZA
Gaur daukagun zugatza zin -tokiaren aurrean sartu eben 1860n. urteko urterillaren 15n. egunean. Onen aurrekoak urte bateko bizia baiño ez eban izan. Baiña biak dira gaur Zugatz Zarra esaten dautsagunaren ezku-

rretatik sortuak. Au urte orretan asi zan igeskatzen. Barda sartu ebana Allende Salazar'tar Kastor Errialde onen Aita izan zan, lekuko gitxi batzuren aurrean. Gaurko zugatza ba, ziña egiteko ziran aurreko zugatzen ondorengoa da.

BATZARKIDEAK
Gernika'ko Batzar oneik egitea 1877n. urtean amaitu zan, gure Lege Zarra kendu euskuenean. Batzar oneitan Bizkai'ko Ogi-lurreko Jauuak, Urietakoak eta uri nagusi-koak, Enkarterrikoak eta Durangoaldekoak batzen ziran Jainkoaren eta Erregearen serbitziorako ziran gaiak aztertzeke. Jaunagaz batera ez etozanean "Pase Foral" edo "Se obedece pero no se cumple" erabagi bear izaten eben.

Azkenengo zati oneri azalpeu bat zor dautsogo: Bizkaia'n lurralde bat baiño geiago egoan eta lurralde oneitariko bakoitxak bere batzarra egiten eban: ogi-lurra edo lur laua esaten jakon lenengotan bakarrik Gernika'n batzarra egiten ebanari. Enkarterriak bere batzarra Abellana'ko batzar-etxean egiten ebazan eta Durango- aldekoak Gere-diaga'ko Batzar etxean.

Amabigarren gizaldi inguruan asita, Jaunen aginduz, erri-barruetan Uriak sortu ziran,esaterako Areatza'n Billa-ro, Ugao'n Miraballes, Markina'n Villaviciosa, Lumo'n Gernika, eta beste toki batzutan izen bera zainduz, esatera-ko Bermeo, Mungia, Larrabetzua, Errigoitia, Balmaseda... Eta uri oneik euren lege bereizia eukun. Asieran ez ziran joaten Gernika'ko batzarretara, Uri aundia zan Orduña be ez. Geroago sartu ziran jokabide orretara. Orrelan Bizkai osoa azken baten batzen zan Gernika'ko batzarretan.

AZTERPENA
Amaitzeko esan dagidan Gernika'ko Batzarren bidea gure buru-jabetza galtzeko bidea izan zala. Samintasuna sortzen dau gure barruan Batzar oneitan kanpokoak ziranak, Jaunak eta ordezekoak, ainbesteko aginpidea eukela jakiteak. Lege Zarra zan gure eskubide nagusia, baiña Lege Zar ori murriztuta agertu zan Gernika'ko Batzarretan. Erdera berba egiten zan eta erderaz idazten ez ekie-nak etxera bialtzen ebezan.

Obea ete da gaur daukagun Araudia beronen parlamen-tu ta guzti? Gure artean gauzak asko nastau dira, zori txarrez, eta ez dauskue izten euskaldun-euskaldunak izaten. Ori agiri da alderdi politikuen jokoan. Erakunde barri bat eskatzea, Euskalerri osoa, "Zazpiak bat" eskatzea, gaurko burrukak baiño lenagoko gauzea da eta erriagintaritzaz gortzen dabenak ori artu bear leukeen oiñarri lez. Ez dago beste biderik geure buruaren jabe izateko, erriak ori onartzen ba'dau. Eta erriak onartuko ez ba'leu or jokatu bearko geunke gure erria bere senera, euskaldun izatera, biurtzeko.

OLAZAR'tar Martin'ek